

వెన్నెల

- ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ (ఎఱ్ఱన)

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి.

ఈ కవిత చదవండి

కొండకోనల్లో

నవ్వుతూ, తుళ్ళుతూ పరుగెడుతున్న

నెలయేరు

కాలుజారి లోయలో పడిపోయింది.

అదిచూసి

ఆకులు చాటుచేసుకొని,

మొగ్గలు బుగ్గలు నొక్కుకున్నాయి.

ఇదంతా చూస్తున్న సూరీడు

పొట్ట చెక్కులయ్యేలా నవ్వుతూ

పడమటి కొండల వెనక్కి

పడిపోయాడు.

ప్రశ్నలు:

1. ఈ కవిత దేన్ని వర్ణిస్తున్నది?
2. సూరీడు పడమటి కొండల వెనక్కి పడిపోవడమంటే ఏమిటి?
3. నెలయేరు కొండకోనల మీద నవ్వుతూ తుళ్ళుతూ పరుగెత్తడం అంటే మీకేమని అర్థమయ్యింది?
4. వర్ణనాత్మకమైన కవిత్వం చదవడంవల్ల కలిగే ప్రయోజనాలేవి?

పాఠ్యాంశ ఉద్దేశం / నేపథ్యం

హిరణ్యకశిపుడు వనవిహారం చేసిన సందర్భంలో వనంత ఋతువును, సాయం సమయాన్ని, చంద్రోదయాన్ని కవి వర్ణించాడు. రోజంతా తీవ్రమైన ఎండను ప్రసరింపజేసిన సూర్యుడు, ఇంకా ఉష్ణతాపాన్ని పెంచితే అసురనాయకుడైన హిరణ్యకశిపుడు సహింపడేమో అన్నట్లు నెమ్మదిగా పక్కకు తొలగి పోయాడు. తదనంతరం ప్రకృతిలో వచ్చిన మార్పులను రమణీయంగా వర్ణించిన రీతిని తెలియజేయడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణీ

పాఠ్యభాగ వివరాలు

ఈ పాఠం కావ్య ప్రక్రియకు చెందింది. కావ్యం వర్ణన ప్రధానంగా సాగుతుంది. ప్రస్తుత పాఠ్యాంశం ఎఱ్ఱన నృసింహపురాణం తృతీయాశ్వాసం లోనిది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ❧ పాఠం ప్రారంభంలోని ప్రవేశిక చదవండి. పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ❧ పాఠం చదవండి. అర్థంకాని పదాల కింద గీతగీయండి.
- ❧ వాటి అర్థాలను పుస్తకం చివర ఉన్న 'పదవిజ్ఞానం' పట్టికలో చూసి లేదా నిఘంటువులో చూసి తెలుసుకోండి.

కవి పరిచయం

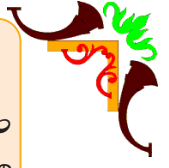
(ఊహాచిత్రం)

కవిత్రయంలో మూడవ వాడు ఎఱ్ఱన. 14వ శతాబ్దపు ప్రథమార్థంలో జీవించిన ఎఱ్ఱన తల్లిదండ్రులు పోతమాంబిక, సూరనార్యులు. ఈయన గురువు శంకరస్వామి. అద్దంకిని రాజధానిగా చేసుకొని పాలించిన ప్రోలయ వేమారెడ్డి ఆస్థానకవి. ఆంధ్రమహాభారతంలోని అరణ్యపర్వశేషము, నృసింహపురాణము, రామాయణము, హరివంశము మొ॥ గ్రంథాలను ఎఱ్ఱన రచించాడు. వీటిలో రామాయణం అలభ్యం. తన రామాయణ, హరివంశాలను వేమారెడ్డికి అంకితం చేసిన ఎఱ్ఱన, భారతాన్ని రాజరాజనరేంద్రునికి, నృసింహపురాణాన్ని అహోబిల నృసింహస్వామికి అంకితమిచ్చాడు. ఎఱ్ఱన రచనలో వర్ణనలు అధికంగా ఉంటాయి. తదనంతర కాలంలోని కవుల వర్ణనకు ఎఱ్ఱన వర్ణనలే ప్రేరణనిచ్చాయి. ప్రబంధ లక్షణమైన అష్టాదశ వర్ణనల్లో ఇంచుమించుగా అన్ని వర్ణనలూ నృసింహపురాణంలో కనిపిస్తాయి. ఎఱ్ఱనను 'ప్రబంధ పరమేశ్వరు' డంటారు. ఇతని శిష్యుడికి పాఠశాలాన్ని అనుసరించి 'శంభుదాసు'డని పేరు గాంచారు. ఎఱ్ఱన రచనా ప్రభావం పోతన మీద ఉన్నదని విమర్శకులు భావిస్తున్నారు.

ప్రవేశిక

అబాలగోపాలానికి అత్తీయ బంధువు చందమామ. చందమామ నుండి జాలువారే అమృతం వెన్నెల. అందమైన చందమామను చూపిస్తూ 'చందమామ రావే! జాబిల్లి రావే!' అంటూ కమ్మని పాటను వినిపిస్తూ అమ్మ గోరుముద్దలు తినిపించడం మనందరికీ అనుభవంలోని విషయమే.

చిన్న పిల్లలకు వెన్నెల అంటే ఎంతో ఇష్టం. శ్రీరామచంద్రుని అంతటివాడే బాల్యంలో చందమామ కావాలని పోరుపెట్టాడంటే, చంద్రబింబం ఎంత ఆకర్షణీయమో తెలుస్తుంది. అటువంటి చందమామ వెలుగైన - వెన్నెలను మనకవులు కావ్యాల్లో ఎంతో అద్భుతంగా వర్ణించారు, ఇప్పటికీ వర్ణిస్తూనే ఉన్నారు. అమృతకిరణుని ఆ అమూల్య సంపదను ఎంతో రమణీయంగా వర్ణించాడు నృసింహ పురాణంలో ఎఱ్ఱన. ఆయన వర్ణనాసామర్థ్యాన్ని ఆస్వాదిద్దాం.

I

చ. ఇను నసమానతేజు దివసేంద్రుఁ గనుంగొనుమాడ్కిఁ జూడఁగాఁ
జన దొరు నల్పతేజు నను చాడ్చునఁ జంచలభృంగతారకా
ఘన వనజాతలోచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁజేసెఁ బ
ద్మిని పతిభక్తి సత్త్వమున మేలిమికిం గుఱి దానపొమ్మనన్.

1

❖చ. సురుచిరతారకాకుసుమశోభి నభోంగణభూమిఁ గాలమ
స్థరువపుసూత్రధారి జతనంబున దిక్పతికోటి ముందటన్
సరసముగా నటించఁగ నిశాసతి కెత్తిన క్రొత్తతోఁపుఁబెం
దెర యన నొప్పె సాంధ్యనవదీధితి పశ్చిమదిక్కుటంబునన్.

2

తే. పొదలి యొండొండ దివియును భువియు దిశలుఁ
బొదివికొనియుండు చీఁకటిప్రోవు వలన
మిక్కుటంబుగఁ గాటుక గ్రుక్కినట్టి
కరవటంబన జగదండఖండ మమరె.

3

వ. అంత,

4

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ♦ సూర్యుడికి, కమలాలకు మధ్య ఉన్న అనుబంధాన్ని భార్యాభర్తల బంధంతో పోల్చాడుకదా! ఇదే విధంగా ప్రకృతిలోని ఇంకా వేటిని పోల్చవచ్చు?
- ♦ రెండో పద్యంలో కవి దేనిని దేనితో పోల్చాడు? ఎందుకు?
- ♦ ఆకాశాన్ని కవి ఏమని వర్ణించాడు? రాత్రివేళ చుక్కలతో కూడిన ఆకాశాన్ని చూస్తే మీకెలా అనిస్తుంది?

II

❖చ. దెసలను కొమ్మ లొయ్య నతిదీర్ఘములైన కరంబులన్ బ్రియం
బెసంగగ నూది నిక్కి రజనీశ్వరుం దున్నతలీలం బేర్చు నా
కన మను పేరి భూరుహము కాంతనిరంతర తారకా లస
త్సుమ చయంబు గోయుటకొకో యనం బ్రాకె సముత్సుకాకృతిన్.

5

ఉ. వెన్నెలవెల్లి పాల్కడలి వ్రేకదనంబునం బేర్చి దిక్కులున్
మిన్నును ముంప నందు రజనీకరబింబము కుండలీ భవ
త్పన్నగతల్పకల్పనము భంగిం దనరై దదంతరంబునన్
వెన్నునిభంగిం జూడ్కులకు వేడ్కయొనరై గలంక మత్తతీన్.

6

అలోచించండి -చెప్పండి

- ❖ “చంద్రోదయాన్ని” చూస్తున్నప్పుడు ఎలా అనిపిస్తుంది?
- ❖ నిండు పున్నమినాడు చంద్రబింబాన్ని చూస్తే ఏమేమి ఉన్నట్లుగా అనుభూతిచెందుతాము?
- ❖ పౌర్ణమినాటి కలువలను చూస్తుంటే కలిగే ఆనందం ఎలా ఉంటుంది?
- ❖ ‘రజనీకర బింబం’ అని కవి దేని గురించి అన్నాడు?

III

❖చ. వడిగొని తేకులుప్పతిల వాలిన కేసరముల్ దలిర్చు బు
 ప్పొడి దలమెక్కి తేనియలు పొంగి తరంగలుంగా జెలంగి పైఁ
 బడు నెలదేఁటిదాఁటులకుఁ బండువులై నవసౌరభంబు లు
 గ్గడువుగ నుల్ల సిల్లె ఘనకైరవషండము నిండువెన్నెలన్.

7

సీ. కరఁగెడు నవచంద్రకాంతోపలంబుల
 తఱచు సోనలఁ గడు దలముకొనుచుఁ
 జటుల చకోరసంచయముల యెఱకల
 గర్వపుదాఁటులఁ గడలుకొనుచు
 విరియు కైరవముల విపుల రంధ్రములపైఁ
 దీప్రంబుగాఁ గ్రమ్మి త్రిప్పుకొనుచుఁ
 గామినీజనముల కమనీయవిభ్రమ
 స్మితకాంతిలహరుల మెండుకొనుచుఁ

అ||మె|| బొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారి పొంగారి
 మించి మించి దిశలు ముంచిముంచి
 యభినుతేందు చంద్రికాంభోధి యఖిలంబు
 నీట నిట్టలముగ నిట్టవొడిచె.

8

వ. ఇట్లతిమనోహర గంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతిపూరంబు రాత్రి యను తలంపు దోఁపనీక తమంబను
 నామంబును విననీక యవ్యక్తయను శంక నంకురింపనీక లోచనంబులకు నమృతసేచనంబును,
 శరీరంబునకు జందనా సారంబును, నంతరంగంబునకు నానందతరంగంబును నగుచు
 విజృంభించిన సమయంబున

9

ఆలోచించండి -చెప్పండి

- ◆ వెన్నెలను చూసిన కలువలు ఎలా ప్రతిస్పందించాయి?
- ◆ చంద్రుడు తన వెన్నెలతో ప్రపంచానికి ఆహ్లాదాన్ని ఎలా కలిగించాడు?
- ◆ “పొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారి పొంగారి మించి మించి దిశలు ముంచి ముంచి” అనే పాదంలోని పద సౌందర్యం గురించి చెప్పండి.
- ◆ ‘మనోహరగంభీర ధీరంబైన సుధాకర కాంతి పూరంబు’ దీని భావం ఏమిటి?

భావాలు

- 1) అసమానమైన కాంతితో ప్రకాశించే సూర్యుణ్ణి చూసినట్లు తక్కువ కాంతితో ప్రకాశించేవారిని చూడడానికి ఇష్టపడనన్నట్లు మిణుకు మిణుకు మంటున్న చుక్కలను చూడక పద్మం గబుక్కున కళ్ళుమూసుకుంది. (అంటే సూర్యాస్తమయం కాగానే పద్మం ముడుచుకున్నది అని అర్థం) పతిభక్తికి తానే ఆదర్శమన్నట్లున్నది పద్మం.
సూర్యుని కిరణాలతో పద్మాలు విచ్చుకుంటాయి. సూర్యుణ్ణి కమలప్రియుడు, కమలబాంధవుడు అని అంటారు. కమలాలకు, సూర్యునికి మధ్య గల సంబంధాన్ని భార్యాభర్తల అనుబంధంగా ఎఱ్ఱన చిత్రించాడు.
- 2) ప్రకాశించే చుక్కల పూలతో అలంకరింపబడిన ఆకాశమనే రంగస్థలం మీద, కాలమనే సూత్రధారి ప్రయత్నం వల్ల దిక్పాలకసమూహం ముందు, నిశాసతి (రాత్రి అనే స్త్రీ) సరసంగా నటిస్తూ ఉంది. ఆ సమయంలో పశ్చిమదిశా తీరంలోని కొత్తకాంతి ఆమెకు అడ్డుగా ఎత్తిన ఒకవిధమైన ఎర్రనితెరలాగా అలరారుతూ ఉంది. (పూర్వం నాటక ప్రదర్శనల్లో ముందు సూత్రధారి ప్రవేశించేవాడు. తర్వాత తెరచాటునుండి నటి ప్రవేశించేది. ఆ సంప్రదాయాన్ని కవి ఇక్కడ చక్కగా ఆవిష్కరించాడు.)
- 3) అధికమైన చీకటి కారణంగా దిక్కులు, ఆకాశం, భూమి ఒక దానిలో ఒకటి కలిసిపోయి, బాగా కాటుక నింపిన బరిణెలాగా విశ్వమంతా నల్లగా కనిపించింది.
- 4) అంతలో
- 5) దిక్కులనే కొమ్మలతో, వెలుగులీనే చుక్కలనే పూవులతో పెద్ద చెట్టులాగా కనిపిస్తున్నది ఆకాశం. తన పొడవైన చేతులతో ఆ పూవులను అందుకునేందుకా అన్నట్లు చంద్రుడు విజృంభించాడు.
(చంద్రుని కాంతి ఆకాశమంతా వ్యాపించింది అని అర్థం.)
- 6) పాలకడలి గర్భం నుంచి పుట్టిన వెన్నెల ఉప్పెనలా విజృంభించి దిక్కులన్నీ ముంచెత్తింది. అప్పుడు చంద్రబింబం ఆదిశేషుని పానువులాగా కనిపిస్తూ ఉంది. అందులోని మచ్చ కన్నులకు విష్ణువులాగా కనిపిస్తూ అలరిస్తున్నది. (కవి భావనావిస్తృతి ఎంత గొప్పగా ఉందో ఈ పద్యం తెలియజేస్తూ ఉంది.)
- 7) ఆ నిండు వెన్నెలలో కలువపూల సమూహపు రేకులు వేగంగా విచ్చుకున్నాయి. వాడిపోయిన కేసరాలు చిగురించాయి. పుప్పొడిపై తేనెలు పొంగి తరంగాల్లా విజృంభించి, తమపైకి వస్తున్న తుమ్మెదల బృందానికి పండుగ చేశాయి. ఆ నిండు వెన్నెలలో కొత్త పరిమళాలతో పరిసరాలను కలువలు సంతోషభరితం చేశాయి.
- 8) ప్రశంసమానుడైన చంద్రుడు తన వెన్నెల వర్షంతో మెత్తని చంద్రకాంతశిలలను కరిగిస్తూ; విహరిస్తున్న చకోర పక్షుల రెక్కలను స్పృశిస్తూ (దాటుతూ); విచ్చుకుంటున్న కలువపూల రంధ్రాలను నింపి, తనవైపు తిప్పుకుంటూ; అందమైన స్త్రీల అద్భుతమైన చిరునవ్వుల తెల్లని కాంతితరంగాలను పెంపుచేస్తూ; అంతకంతకూ అధికమై, పొంగి, పొంగి, దిశలన్నీ ముంచెత్తుతూ, సమస్తాన్నీ ఆ వెన్నెల అనే సముద్రపు నీటితో నింపుతూ నిండుగా ఆవిర్భవించాడు.
- 9) ఈ విధంగా చాలా అందంగా, గంభీరంగా, సమున్నతంగా విస్తరించింది వెన్నెల. అది రాత్రి అనే ఆలోచన రానీయక, చీకటి అనే పేరును విననీయక, అవ్యకము అనే అనుమానాన్ని తలెత్తనీయక, కళ్ళకు అమృతపు జల్లులా, శరీరానికి మంచిగంధంలా, మనసుకు ఆనంద తరంగంలా విజృంభించింది.

I అవగాహన - ప్రతిస్పందన

1. పాఠంలో వెన్నెలను వర్ణించడం గమనించారు కదా! ప్రకృతిలోని వివిధ సందర్భాలను వర్ణించడం వల్ల మీకు కలిగే అనుభూతులను తరగతిలో చర్చించండి.
2. మీకు నచ్చిన ఒక సందర్భాన్ని వర్ణించండి.
3. ఎఱ్ఱన రాసిన కింది పద్యం చదవండి...

సీ॥ కలండు మేదిని యందుఁ గలం దుదకంబులం
గలండు వాయువునందుఁ గలండు వహ్నిం
గలండు భానుని యందుఁ గలండు సోముని యందుఁ
గలం దుంబరంబునం గలండు దిశలం
గలండు చరంబులం గలం దుచరంబులం
గలండు బాహ్యంబున గలండు లోన
గలండు సారంబులం గలండు కాలంబులం
గలండు ధర్మంబులం గలండు క్రియలం

తే॥ గీ॥ గలండు కలండాని యందును, గలండు లేని
వాని యందును, గలండాల్లవాని యందు
నింక వేయును నేల సర్వేశ్వరుండు
కలండు నీయందు నాయందుఁ గలండు కలండు
(నృసింహపురాణం - పంచమాశ్వాసం - 78)

- అ) పై పద్యంలో చాలా సార్లు పునరుక్తమైన పదమేది?
ఆ) పునరుక్తమైన పదం పలుకుతున్నప్పుడు, వింటున్నప్పుడు మీకు కలిగిన అనుభూతిని చెప్పండి.
ఇ) గీత గీసిన మాటల అర్థాలు తెలుసుకోండి.

ఇప్పుడు పోతన రాసిన కింది పద్యం చదవండి...

మ॥ కలండుబోధిం గలండు గాలిం గలం డాకాశంబునన్ కుంభినిన్
గలం దగ్గిన్ దిశలం బగళ్ళ నిశలన్ ఖద్యోత చంద్రాత్మలన్
గలం డోంకారమునం ద్రిమూర్తులం ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటన్
గలం డీశుండు గలండు తండ్రి! వెదకంగా నేల నీయాయెడన్.

(శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతం - సప్తమస్కంధం - 78)

అ) ఎఱ్ఱన పద్యంలో మీరు గుర్తించిన పదాలకు ఈ పద్యంలో ఉన్న సమానార్థకాలేవి?

ఆ) రెండు పద్యాలను పోల్చి చూడండి.

4. పువ్వు గుర్తుగల పద్యాలను భావస్ఫూర్తకంగా చదవండి.

5. రెండో పద్యానికి ప్రతిపదార్థం ఈ కింద ఉన్నది. ఇదే విధంగా 8, 10 సంఖ్యగల పద్యాలకు ప్రతిపదార్థాలు రాయండి.

సురుచిర	=	చాలా అందమైన
తారకా	=	చుక్కల
కుసుమ	=	పూల (చే)
శోభి	=	అలంకరింపబడిన
నభః+	=	ఆకాశమనె
అంగణభూమిన్	=	రంగస్థలం (వేదిక) పై
కాలము + అన్	=	కాలం అనే
గరువపు	=	గొప్ప
సూత్రధారి	=	సూత్రధారి (దర్శకుడు)
జతనంబున	=	ప్రయత్నపూర్వకంగా
దిక్పతికోటి	=	దిక్పాలకుల సమూహం
ముందటన్	=	ముందు (ఎదుట)
సరసముగా	=	చక్కగా (యుక్తంగా)
నటింపగ	=	నాట్యం చేయడానికి సిద్ధపడిన
నిశాసతికి	=	రాత్రి అనె స్త్రీకి
ఎత్తిన	=	నిలిపిన (పట్టిన)
కొత్త	=	కొత్తదైన
తోపున్	=	ఎర్రని
పెన్ + తెర	=	పెద్ద తెర
అనన్	=	అన్నట్లుగా
పశ్చిమ దిక్ + తటంబునన్	=	పడమటి తీరంలోని (పడమటి దిక్కున)
సాంధ్య	=	సంధ్యకు సంబంధించిన (సంధ్యాకాలపు)
నవ దీధితి	=	కొత్త వెలుగు
ఒప్పెన్	=	ప్రకాశించింది

II. వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో సమాధానాలు రాయండి.

- అ) “కాటుక గ్రుక్కినట్టి కరవటంబన జగదండఖండ మమరె” ఈ మాటలు కవి ఏ సందర్భంలో పేర్కొన్నాడో వివరించండి.
- ఆ) ఈ పాఠంలో కవి వెన్నెలను వర్ణించడానికి ఏయే అంశాల నెన్నుకున్నాడో తెల్పండి.
- ఇ) పాఠం ఆధారంగా ఆకాశంలోని రంగులు ఏ ఏ సమయాల్లో ఎట్లా మార్పు చెందాయో తెల్పండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు పదేసి వాక్యాల్లో సమాధానాలు రాయండి.

- అ) పద్య భావాలను ఆధారంగా చేసుకొని పాఠ్యభాగ సారాంశాన్ని ఇరవై వాక్యాలకు కుదించి రాయండి.

3. కింది అంశాల గురించి సృజనాత్మకంగా / ప్రశంసిస్తూ రాయండి.

- అ) ఈ పాఠంలోని వర్ణనల్లాగే మీకు నచ్చిన ఒక ప్రకృతి దృశ్యాన్నిగాని, సన్నివేశాన్నిగాని, సమయాన్నిగానీ వర్ణిస్తూ రాయండి. ఉదా: సూర్యోదయం / సూర్యాస్తమయం.
- ఆ) పాఠం ఆధారంగా ఎఱ్ఱన రచనాశైలి గురించి 10 వాక్యాలు రాయండి.

III. భాషాంశాలు

పదజాలం

1. కింది వాక్యాల్లో గీతగీసిన మాటల అర్థాన్ని గ్రహించి, వాటిని అర్థవంతంగా సొంతవాక్యాల్లో ఉపయోగించండి.

- అ) భరతమాత మందస్మితకాంతి అందరినీ ఆకట్టుకున్నది.
- ఆ) మేఘం దివి నుండి భువికి రాల్చిన చినుకువూలే ఈ వర్షం.
- ఇ) కష్టాలు మిక్కుటమై రైతులు ప్రభుత్వ సహాయం కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు.
- ఈ) రజనీకరబింబం రాత్రిని పగలుగా మారుస్తున్నది.

2. నిఘంటువు సాయంతో కింది పదాలకు నానార్థాలు వెతికి రాయండి.

- అ) వెల్లి : _____
- ఆ) కుండలి : _____
- ఇ) నిట్టవొడుచు : _____

3. కింది మాటలకు పర్యాయపదాలు రాయండి.

- అ) చాడ్పు : _____
- ఆ) వెల్లి : _____
- ఇ) కైరవం : _____
- ఈ) కౌముది : _____
- ఉ) చంద్రుడు : _____
- ఊ) తమస్సు / తమం : _____

4. కింది ప్రకృతి పదాలకు వికృతి పదాలు రాయండి.

- అ) సంధ్య : _____
- ఆ) దిశ : _____
- ఇ) ధర్మము : _____
- ఈ) రాత్రి : _____
- ఉ) నిశ : _____

5. కింది వికృతి పదాలకు ప్రకృతి పదాలు రాయండి.

- అ) గరువము : _____
- ఆ) జతనము : _____
- ఇ) దెస : _____
- ఈ) చందురుడు : _____

వ్యాకరణాంశాలు

1. కింది సంఘటనకు సంబంధించిన పదాలు ఈ పాఠంలో గుర్తించి, వాటిని విడదీసి సూత్రాలు రాయండి.

- అ) సవర్ణదీర్ఘ సంధి
- ఆ) గుణ సంధి
- ఇ) ఉత్ప సంధి

2. కింది పదాలు విడదీసి, సంధులను గుర్తించి సూత్రాలు రాయండి.

- అ) అత్యంత = _____ + _____
- ఆ) వంటాముదము = _____ + _____
- ఇ) ఏమనిరి = _____ + _____
- ఈ) అవ్విధంబున = _____ + _____

3. కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, అవి ఏ సమాసాలో గుర్తించండి.

- అ) నలుదెసలు
- ఆ) సూర్యచంద్రులు

4. కింది పద్యపాదాల్లోని అలంకారాన్ని గుర్తించండి. సమన్వయం చేయండి.

- అ) కుముదినీరాగ రసబద్ధ గుళికయనగఁ
జంద్రుఁడుదయించెఁ గాంతి నిస్తంద్రుఁడగుచు.

5. పాఠంలోని తేటగీతి పద్యాన్ని గుర్తించి లక్షణాలతో సమన్వయం చేసి చూడండి.

కింది తరగతిలో తేటగీతి లక్షణాలు అర్థంచేసుకున్నారు గదా! ఇప్పుడు ఆటవెలది పద్యం గురించి తెలుసుకుందాం.

ఉదా॥

న	న	న	త	త
			UU	U U
1. పొదలి	పొదలి	చదలఁ	బొంగారి	పొంగారి
-
హ	హ	న	హ	హ
U	U		U	U
2. మించి	మించి	దిశలు	ముంచి	ముంచి

పై పద్యాపాదాల్లో ప్రతిపాదానికి ఐదు గణాలుంటాయి. కాని,

1వ పాదంలో 5 గణాలు (3 సూర్య + 2 ఇంద్ర)	} వేర్వేరుగా ఉంటాయి.
2వ పాదంలో 5 గణాలు (5 సూర్య)	

(* 'హ' గణాన్నే 'గలం' అనడం వాడుకలో ఉన్నది, 'వ' గణాన్ని 'లగం' అన్నట్లు.)

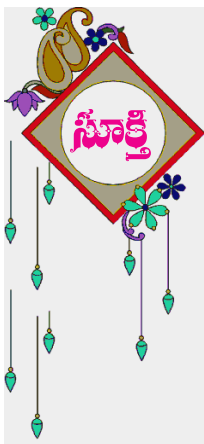

- ◆ మిగతా యతి, ప్రాస నియమాలు తేటగీతికి సంబంధించినవే దీనికి వర్తిస్తాయి. పరిశీలించండి.
- 1. ఇది ఉపజాతి పద్యం. దీనికి 4 పాదాలుంటాయి.
- 2. 1, 3 పాదాల్లో వరుసగా మూడు సూర్యగణాలు, రెండు ఇంద్రగణాలు ఉంటాయి.
- 3. 2, 4 పాదాల్లో ఐదూ సూర్యగణాలే ఉంటాయి.
- 4. ప్రతిపాదంలో 4వ గణంలోని మొదటి అక్షరం యతి. యతిలేని చోట ప్రాసయతి చెల్లుతుంది.
- 5. ప్రాస నియమం పాటించనవసరం లేదు.
- * బొదలి పొదలి..... అనే పద్యంలోని రెండు పాదాలు పరిశీలించి లక్షణ సమన్వయం చేయండి.

భాషాకార్యకలాపాలు / ప్రాజెక్టు పని

- ◆ 'నరసింహ స్వామి కథ' నేపథ్యంతో వచ్చిన గ్రంథాలు, వివరాలను ఈ కింది పట్టికలో రాయండి.

క్ర.సం	గ్రంథం పేరు	ప్రక్రియ	కవి	కాలం

మనచుట్టూ ఉన్న చెట్లూ చేమలు నదులు ఇవన్నీ ప్రకృతిలో భాగమే. అవి మనకు జీవనాధారమై, రక్షణ కవచమై నిలుస్తున్నాయి. వాటిని కాపాడుకోవడం మన ధర్మం. ప్రకృతికి హాని కలిగించడం అంటే మనం కూర్చున్న కొమ్మను మనమే నరుక్కోవడమవుతుంది.

